

”אינני בוכה אף פעם”

איתור, זיהוי וטיפול
בילדים נפגעי
התעללות והזנחה

זיהוי ואבחון ילדים נפגעי התעללות

ד"ר עדי קליין, מנהלת מחלקת ילדים

יו"ר ועדת אלימות בי"ח הילל יפה

חיפ"א 17 יוני 2015

המרכז הרפואי
הלל יפה
מסוף לסקולטה לרפואה ע"ש רמפריס
הסניף חיפה

מן העיתונות

Auguste Ambroise Tardieu

פתולוג

Tardieu's ecchymoses -
תאר ממצאים גופניים 1859
בילד שעבר חניקה

כתב את הספר

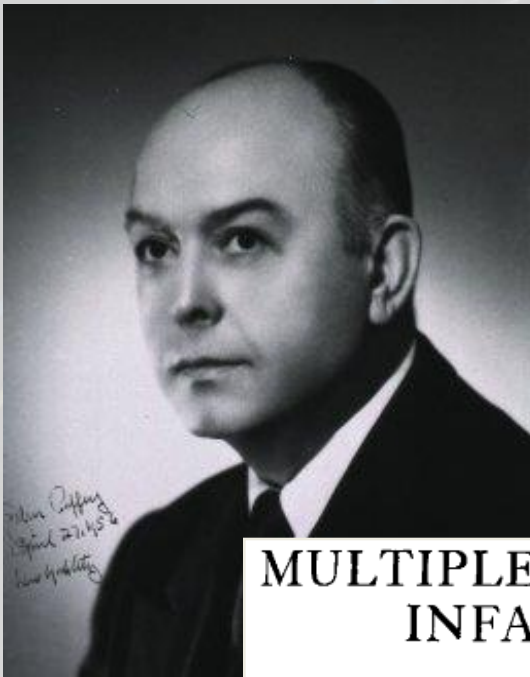
Sex Crimes against children
1857

John Caffey 1895-1978

רדיולוג

הראשון שמצא מאפיינים ספציפיים
לילדים נפגעי התעללות

**MULTIPLE FRACTURES IN THE LONG BONES OF
INFANTS SUFFERING FROM CHRONIC
SUBDURAL HEMATOMA***

By JOHN CAFFEY, M.D.
NEW YORK CITY

AJR:1946:56(163-173)

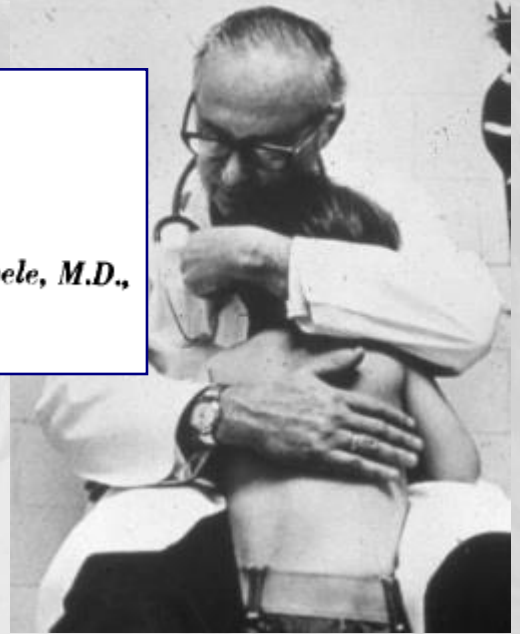
Kempe CH (1922-1984)

The Battered-Child Syndrome

*C. Henry Kempe, M.D., Denver, Frederic N. Silverman, M.D., Cincinnati, Brandt F. Steele, M.D.,
William Droegemueller, M.D., and Henry K. Silver, M.D., Denver*

CAFFEY-KEMPE SYNDROME

JAMA;1962;181(17-24)

נושאים לדיון

- אפידמיולוגיה
- התעללות גופנית
- חבלות וסימנים
- שברים
- Shaken baby syndrome
- הזנחה והתעללות רגשית
- התעללות מינית
- חוק הדיווח

התעללות והזנחת ילדים מחלת ילדות קטלנית

- מבין מחלות הילדות הנפוצות שיעורי תחלואה, נכות ותמותה הגבוהים ביותר
- מבין מחלות הילדות הקטלניות – שנייה בשכיחותה רק להיפגעות בתאונה
- ככל שהגיל צעיר יותר – ההיפגעות הפיזית קשה יותר
- ככל שהגיל צעיר יותר – הנכות הנפשית עמוקה ומוטבעת יותר
- ככל שנמשכת יותר – קשה יותר לטיפול

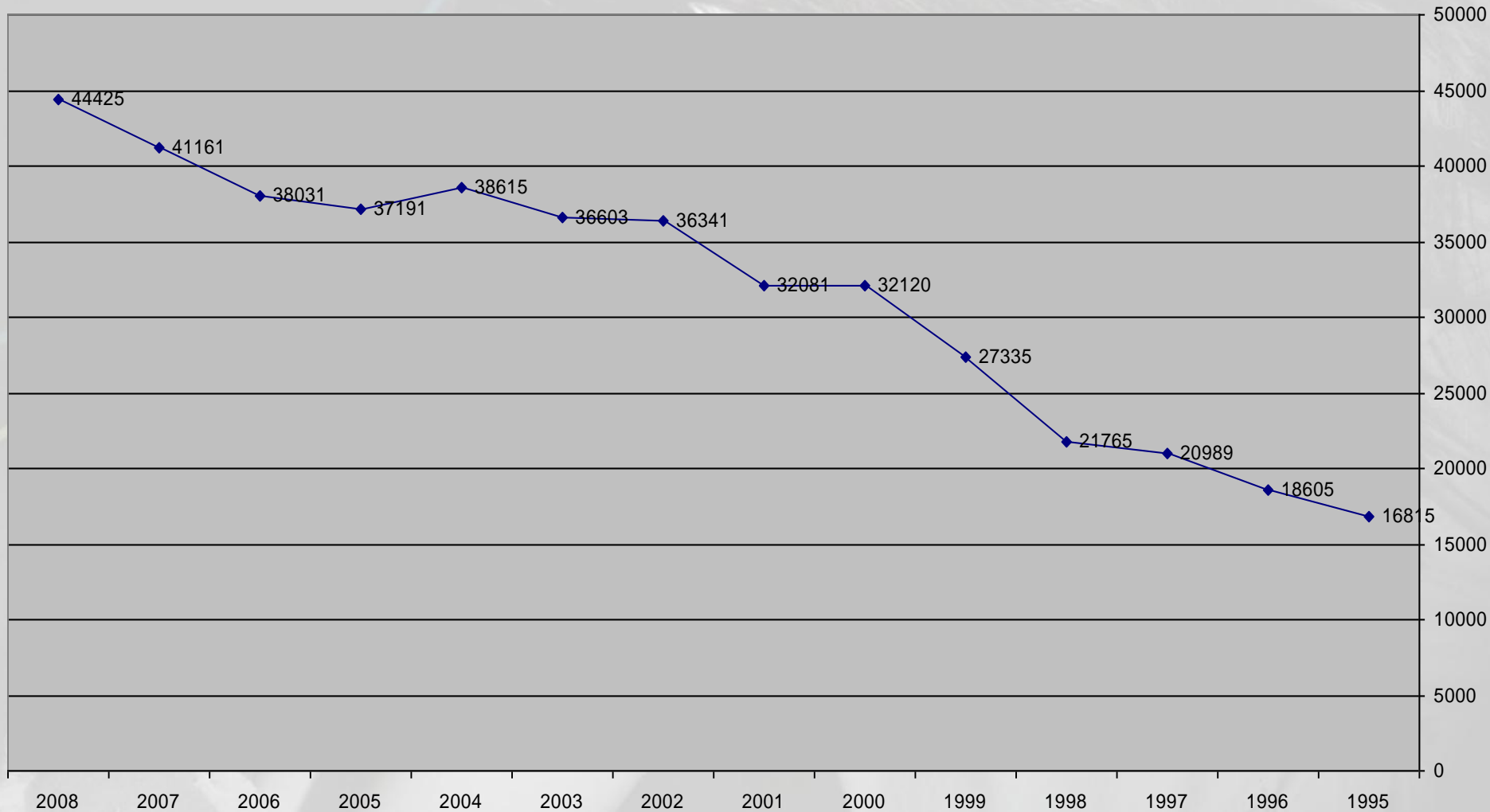
30% מההורים
שעברו
התעללות או
הזנחה יהיו
הורים מכים.

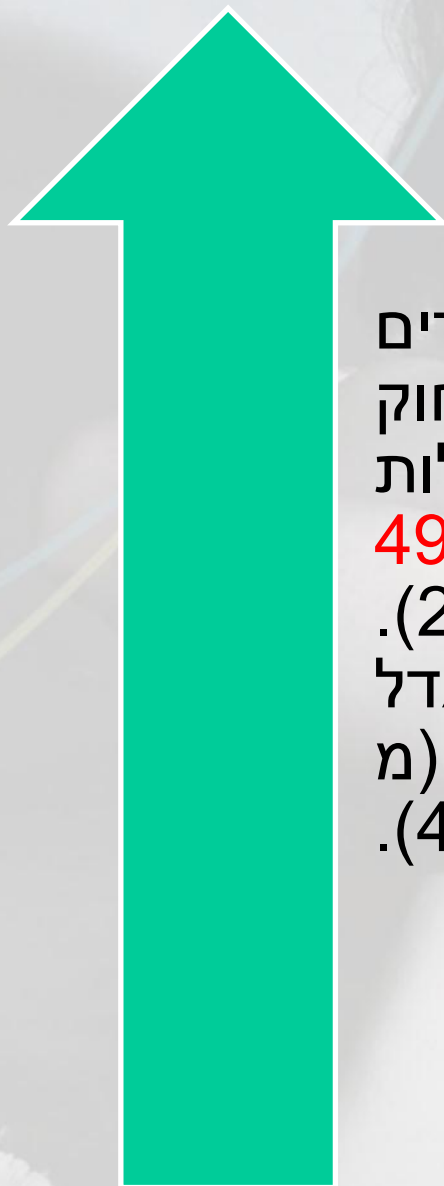
השפעות
התעללות
והזנחת ילדים-

- נזק להערכה
העצמית ולגבולות
האישיות.
- הפרעה בתפקוד
חברתי, נפשי
והכרתי.

דיווח במהלך השנים

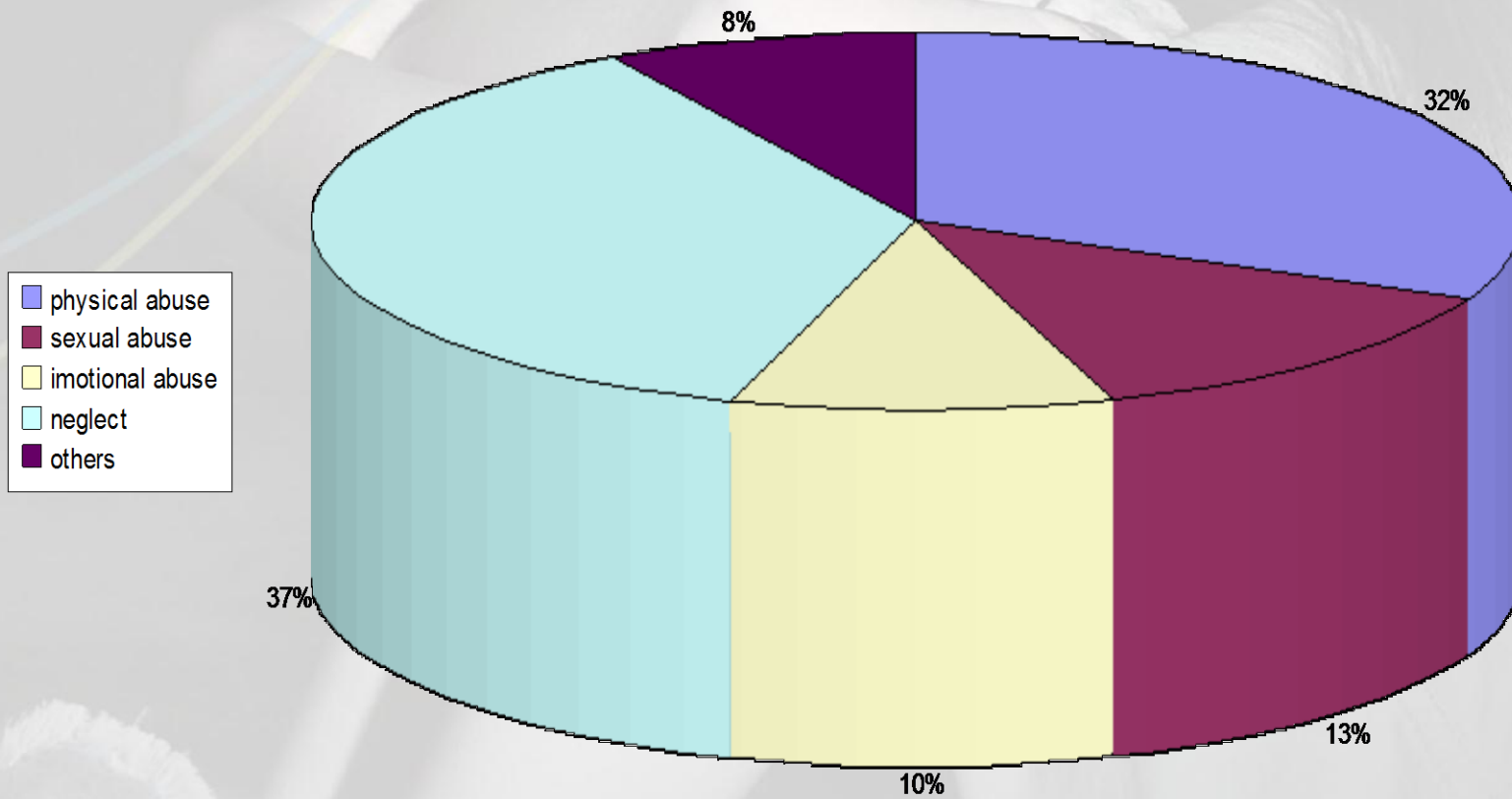

בשנת 2013 מספר הילדים
שדווחו לעובדים סוציאליים לחוק
נוער בשל חשד להתעללות
לסוגיה, עמד על **49,426**
(בהשוואה 47,184 בשנת 2010).
בין השנים 1995-2013, גדל
מספר זה בכ- **193.9.0%** (מ
16,815 ל-49,426).

סוגי פגיעות

Child maltreatment

השוואת שכיחויות ארה"ב

- לויקמיה – 3250 ילדים מאובחנים כל שנה
- ממאירות בילדים – 12000 ילדים מאובחנים בשנה
- טביעה – 1150 ילדים מתחת לגיל 15 מתים כל שנה
- כמעט טביעה – 5000 ילדים מאושפזים בשנה
- AGE – 200,000 מתאשפזים, 400 מתים.
- **ניצול מיני – בין 200,000 ל 300,000 ילדים בשנה**
- חבלות ראש 1,000,000 ילדים נפגעים בראשם כל שנה,
165,000 זקוקים לאשפוז, 30,000 סובלים מנזק בלתי הפיך.

תפקיד הצוות הרפואי

- איתור וזיהוי - אבחנה.
- טיפול רפואי.
- מניעת תחלואה נלווית.
- עידוד והרגעה.
- אישור או שלילה.
- דיווח.
- מעקב.
- מניעה

סיכון

- אבחנה רפואית שגויה המשמשת לקביעת התעללות במקום בו יתכן ולא הייתה.
- עלולה לגרום להפרדת הקטין מהמשפחה, יוצרת חשש ורתיעה מפני מערכת הבריאות ועלולה להביא להכחשת התעללות בילדים כמציאות אפשרית.
- אבחנה רפואית שגויה שאינה מאתרת התעללות מונעת הגנה על הילד וטיפול מתאים

מתי יועלה חשד??

- אין הסבר להיפגעות.
- שיהוי בפניה לטיפול רפואי
- הסבר לא מספק.
- הסברים סותרים או משתנים.
- הטלת אחריות על צד שלישי -אחאים, שמרטף וכו.'
- אדישות ההורה לחומרת הפציעה.
- חוסר אמפטיה לכאב או לחרדה מפני הבדיקה.
- דאגת יתר מפציעות טריויאליות.
- ציפיות לא מעשיות מהקטין.
- הורים מכורים (אלכוהול, סמים)
- הורים סובלים מפסיכוזות.
- העדר אימון בנותני השירות.

איסוף מידע והערכה

מטפל:

היעדר ידע על גידול
והתפתחות הילד –
ציפיות לא מעשיות.

מתחים:

- עוני, אבטלה.
- העדר תמיכה – משפחה
מבודדת. התמכרות.
- חוסר יציבות נפשית.

היעדר קישור, (bonding),
אמפטיה, שליטה עצמית.

קורבן התעללות בתור
ילד.

ילד:

ילדים מלידות מרובות ילודים.

מחלות כרוניות.

פגות.

פיגור שכלי או התפתחותי.

נצפה שונה.

פציעות חמורות בעבר.

טמפרמנט סוער.

היסטוריה ובדיקה

ממצאים גופניים:

חבלות מתקופות שונות.

סוגים שונים.

צורות חפצים.

סימני כפיתה.

סימטריות (תמונת ראי או דו-צדדי)

צורות הנדסיות.

אזורים שאינם אזורי היפגעות שכיחים.

מקומות מוצנעים.

היסטוריה רפואית:

איחור בהגעה לטיפול רפואי.

תאונה קשה ללא עדים.

תאונה מעבר להתפתחות המוטורית.

ללא תיאור.

תיאורים משתנים.

אין התאמה בין התיאור לממצאים.

פציעות חמורות קודמות בעבר.

התעללות גופנית

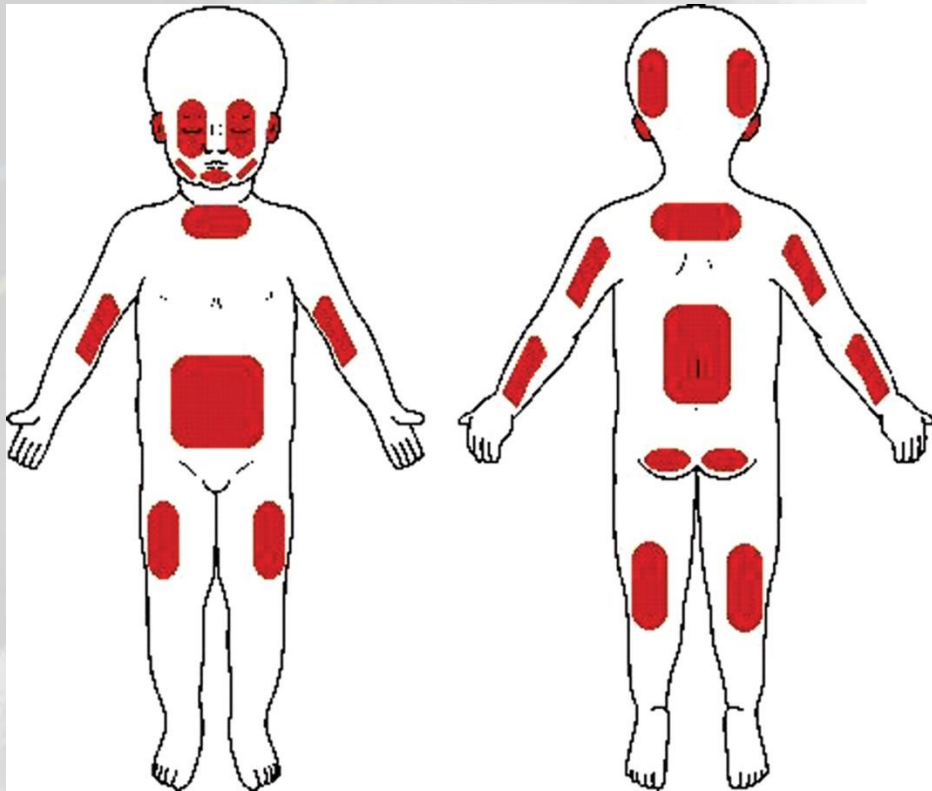
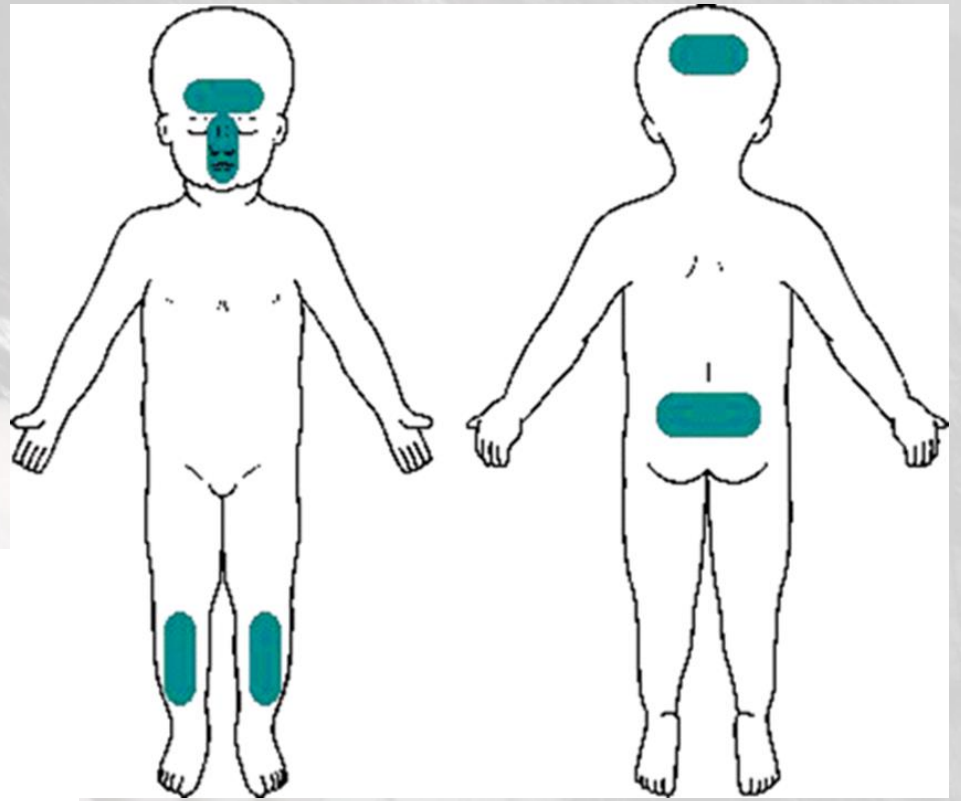
פציעת קטין שלא בעקבות
תאונה ע"י מבוגר אחראי

גרימת מצב של סכנת חיים או
סכנה לגרימת נכות לקטין

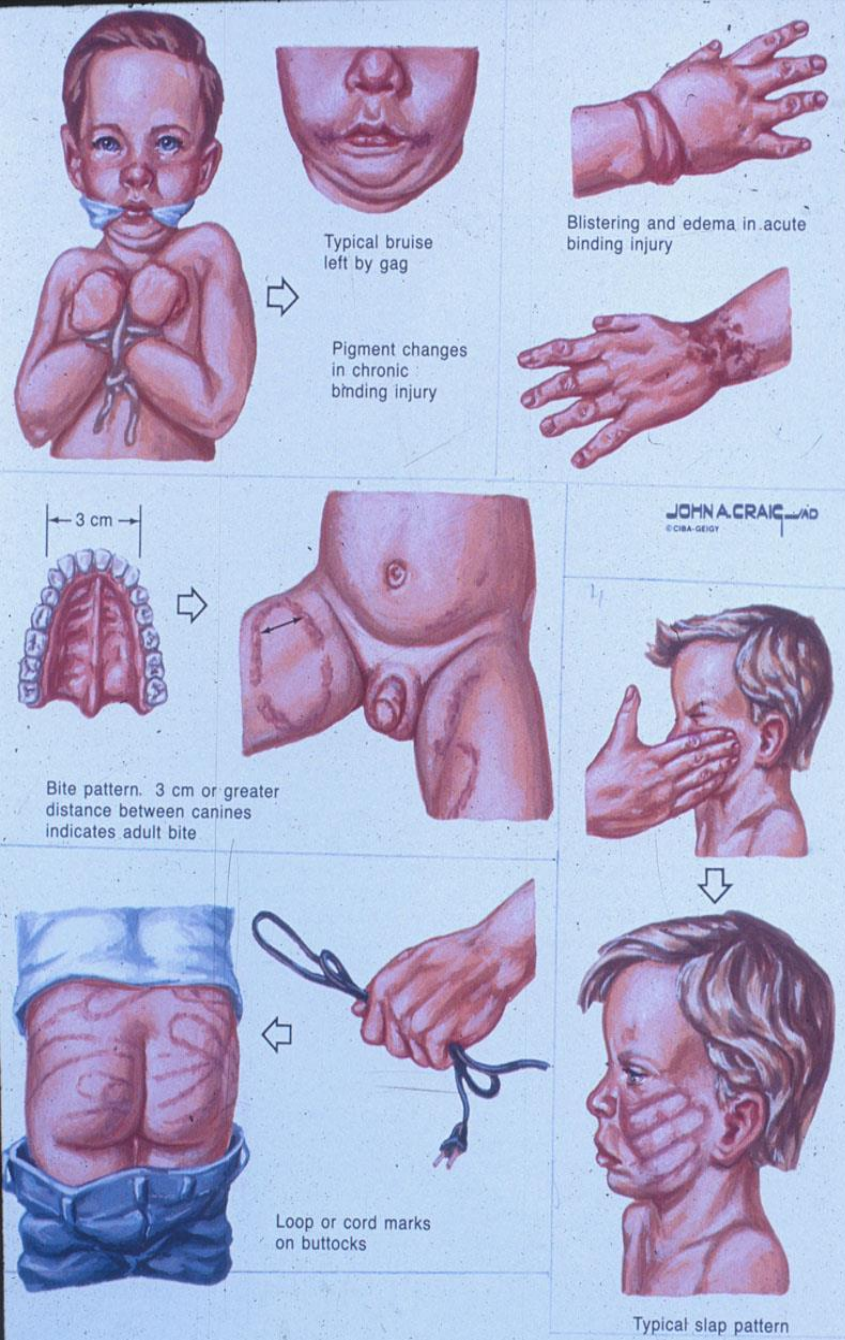
מאפייני חבלות מכוונות

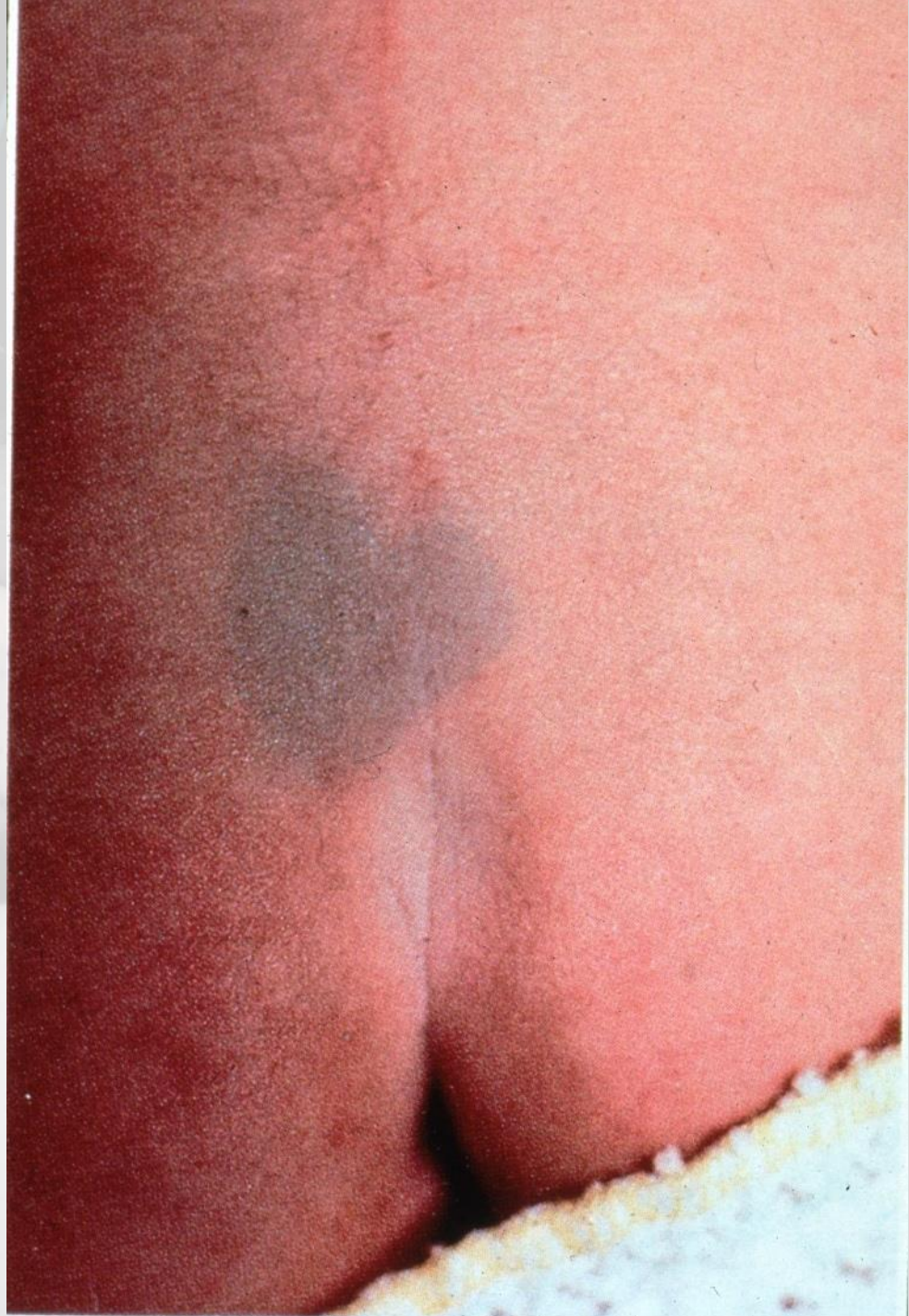

הטבעות הפצ'ים

Mongolian Spot

חבלה גופנית

Hand's shape

חבלה גופנית

נשיכות-

1. אדם או חיה

2. ילד או מבוגר

3. עצמי

מכוון-

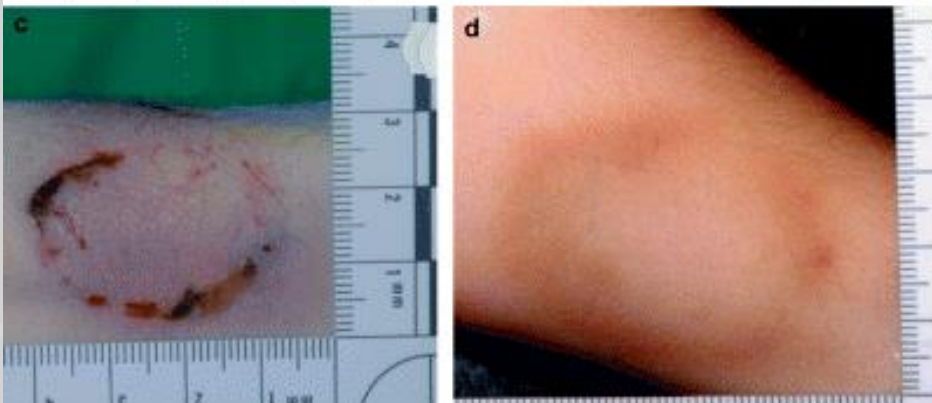
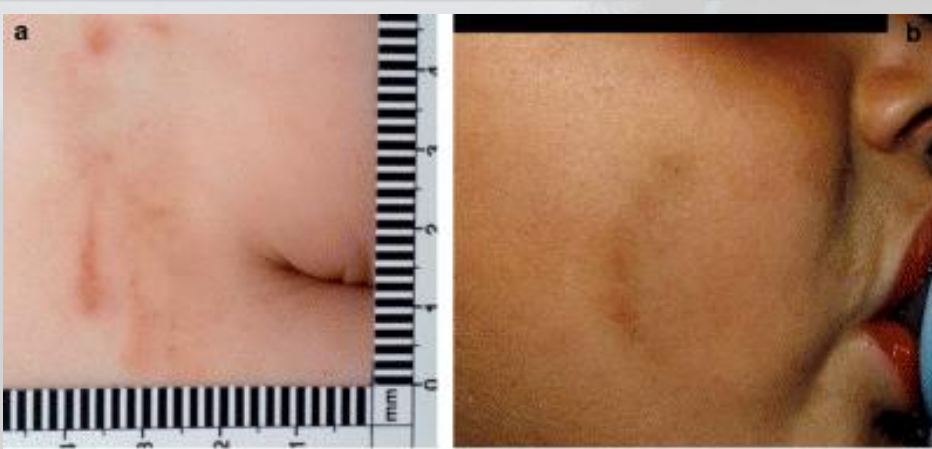
2 קשתות הפוכות

המטומה/פטכיה

מרכזית

3 > ס"מ

לא בהישג פיו

נשיכת חיה

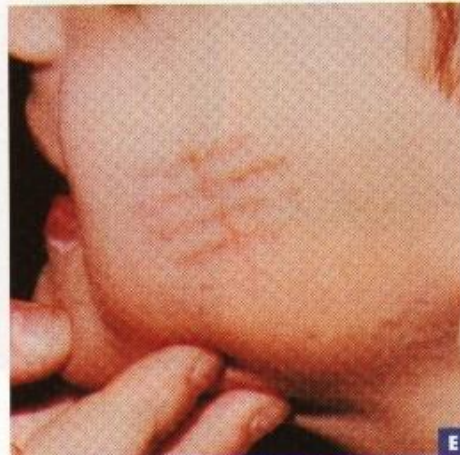
כוויות תאונתיות

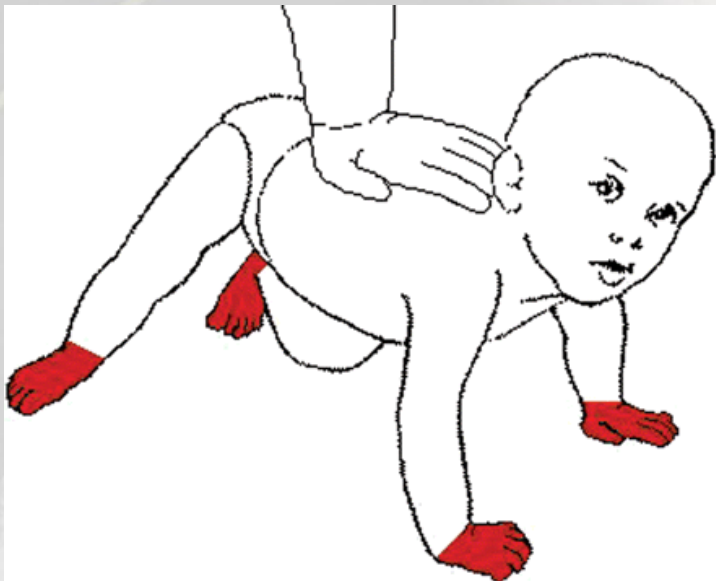
- לרוב- 'pull over' scalds הילד מושך על עצמו מיכל של רותחין
- ייפגעו הגפיים העליונות, הפנים, החזה ו/או הצוואר
- הפגיעה אסימטרית, שוליים לא סדירים, ועומק לא אחיד.
- סימני התזה, צורת משפך על החזה, למעלה חמור מלמטה

סימני כוויות לא תאונתיות

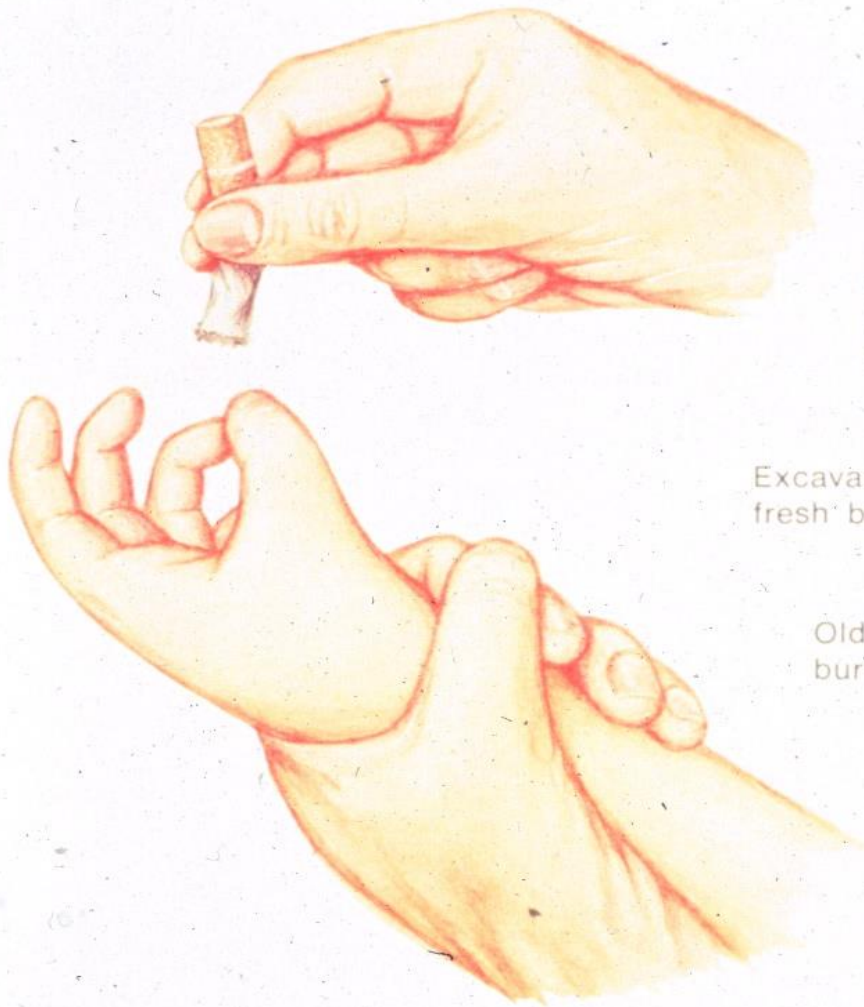

lower limbs, and/or
perineum/buttocks

'glove and stocking' burns
to hands and feet

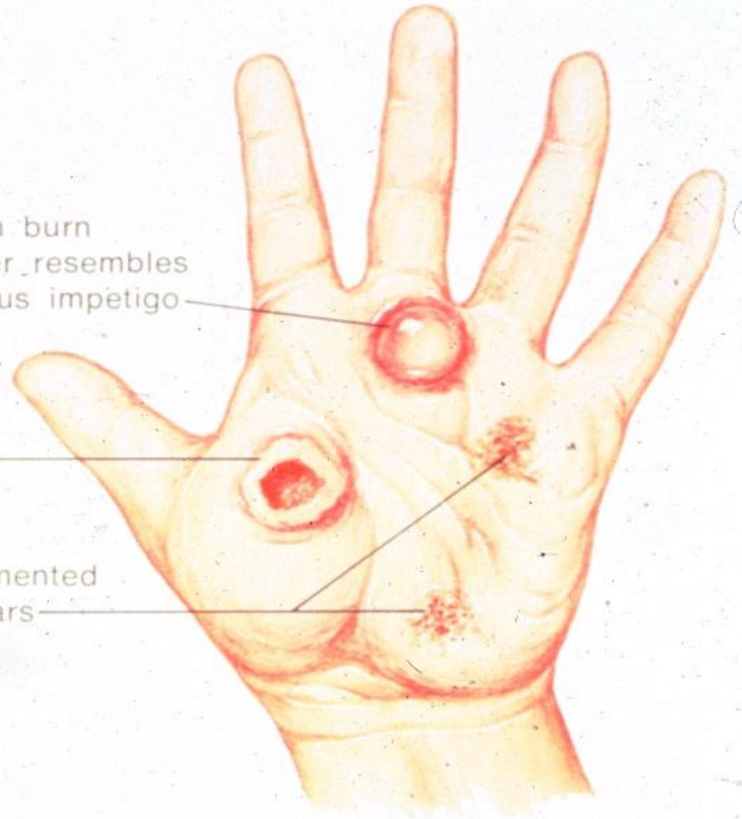

Fresh burn
blister resembles
bullous impetigo

Excavated
fresh burn

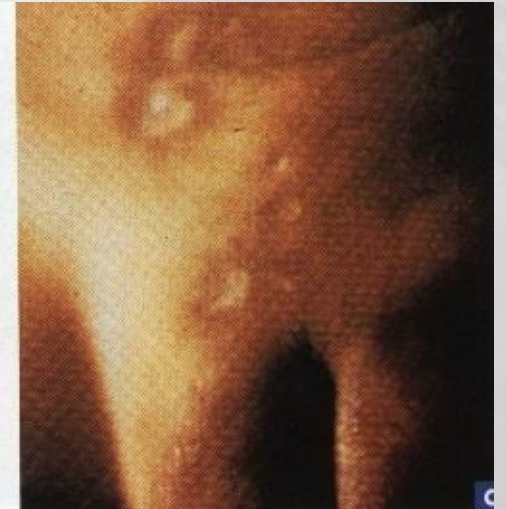
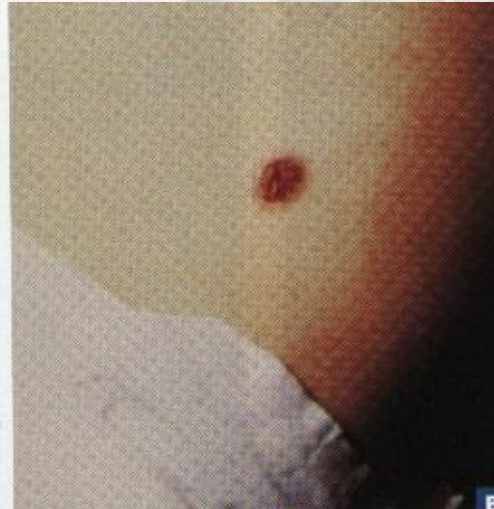
Old pigmented
burn scars

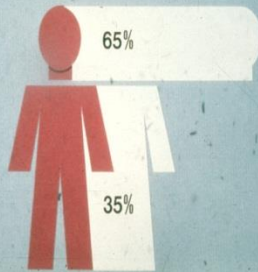
Burns in various stages of healing
indicate repeated abuse

Cigarette burns are usually inflicted
on palms, soles, and buttocks

סימני כוויות

סימנים בעור לחבלה לא תאונתית

• העור מדבר במקום הילד

- ריבוי פגיעות בגילאים שונים, פגיעות נרחבות
- אזורים כמו עכוזים, פנים הירך, כפות, לחיים, חזה, מותן (בגיל צעיר משלוש). אזורים מוצנעים. עדיין המקום השכיח- פנים!
- שפשופים באיזורים שקועים- ארובת העין
- סוג- סימני יד (הנשק השכיח), נעליים, מכשירים, אבזם, מקל.
- פטכיות בפנים, צוואר-חנק, פורפורה באוזן-משיכה
- נשיכות בקוטר < 3 ס"מ

שברים

- שכיחות 11-50% מהממצאים בהתעללות גופנית
- בכל הגילאים – עצמות ארוכות – גולגולת – צלעות
- שבר מטאפיזרי CML מאפיין התעללות

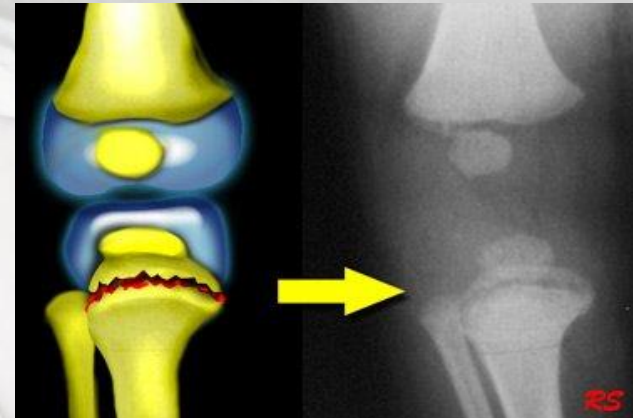
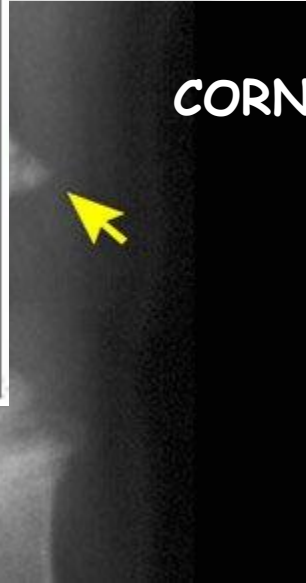
• בכל שבר בילד שאינו מתהלך – יש לחשוד בהתעללות

CML classic metaphysial lesion

- כמעט פתוגנומוני להתעללות
- שכיחות 39-50% בנפגעי התעללות מתחת לגיל שנתיים
- העדר שבר מטאפיזלי אינה שוללת התעללות
- “bucket handle fracture” “corner fracture”
- שכיח באיזור הברך, קרסול וכתף
- שבר סובקליני – סקירת שלד

CML classic metaphysial lesion

BUCKET
HANDLE

Metaphyseal
fractures from
shaking

Spiral fracture

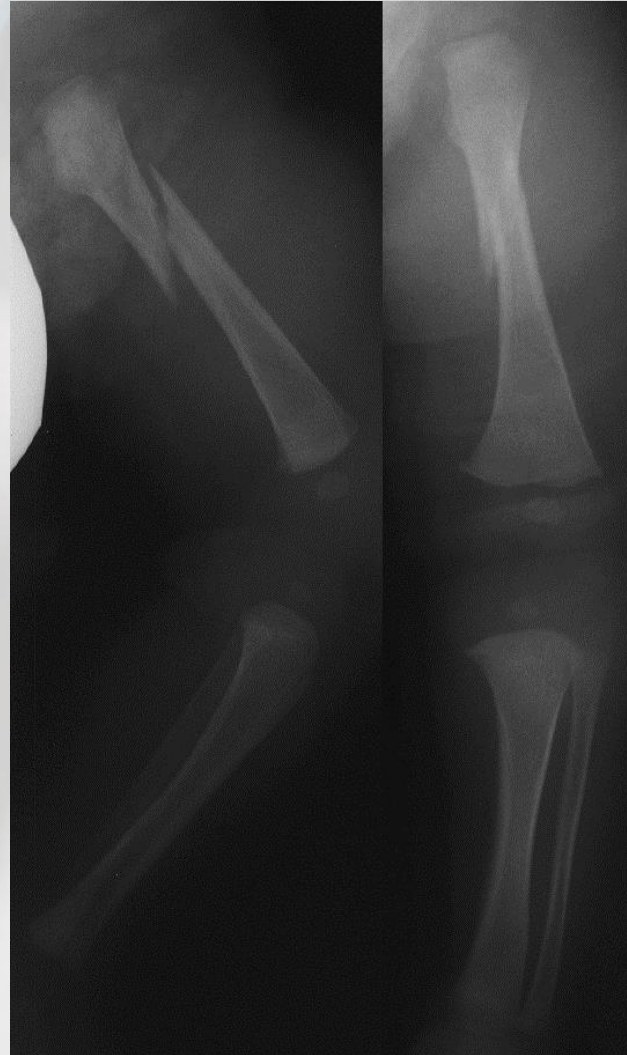

שכיח בילדים

יתכן טראומטי בילדים מתהלכים

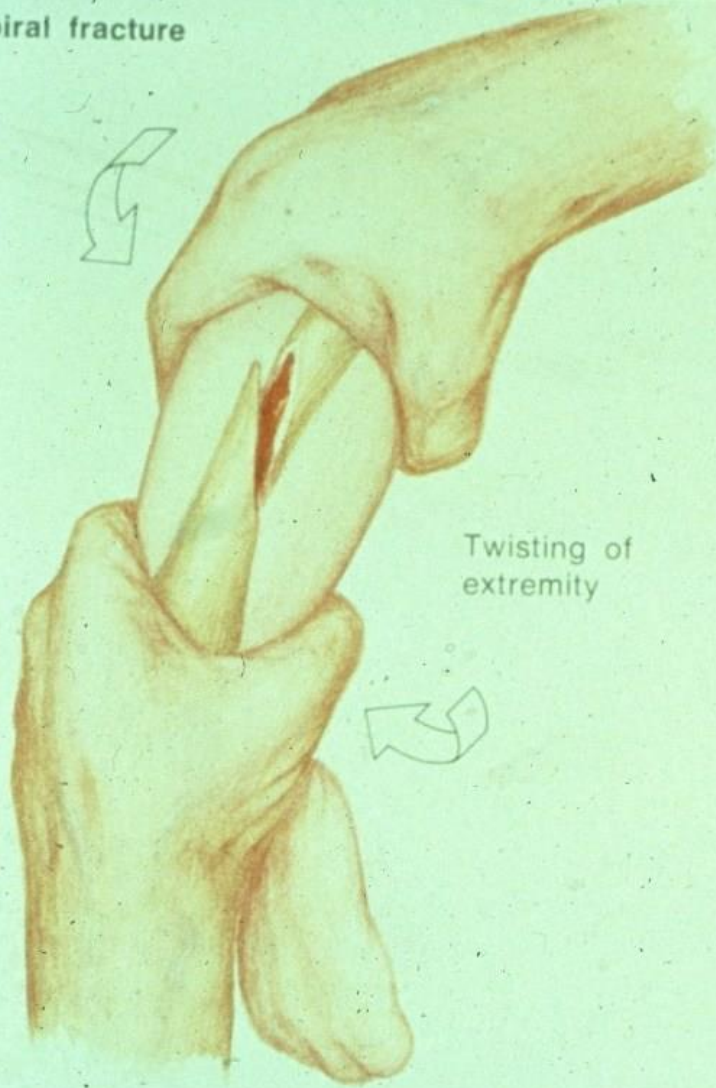
מאפיין התעללות בילדים מתחת
לגיל שנה ושבר midshaft

בן 10 חודשים שיחק עם בלוקים

Spiral fracture

Twisting of
extremity

Spiral fracture of femur in infant

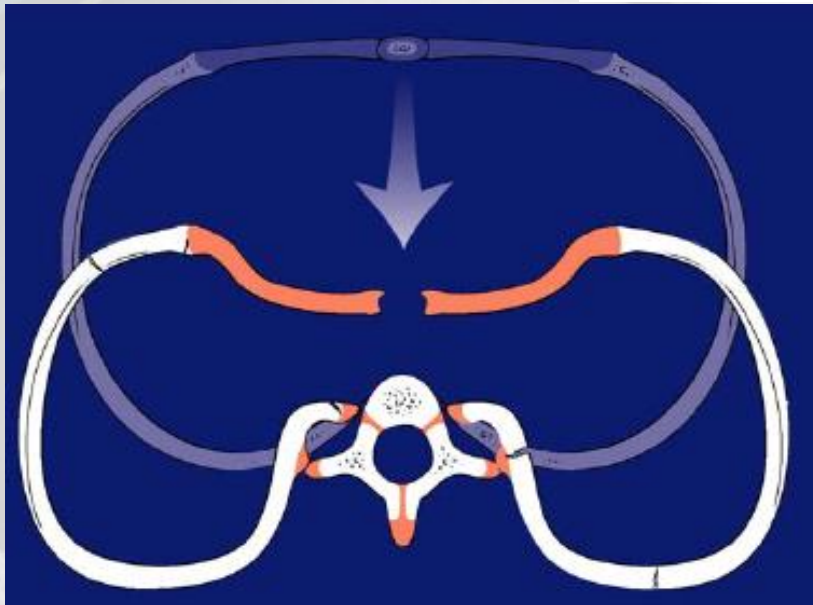
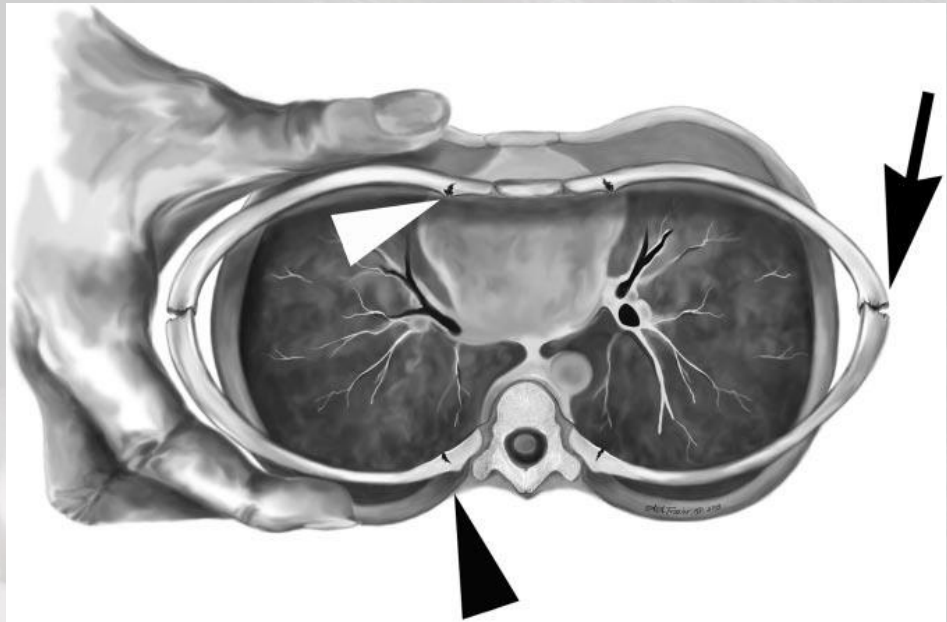
In toddlers, spiral fractures in lower extremities may occur; in nonambulatory children, such injuries are rare and suggest abuse

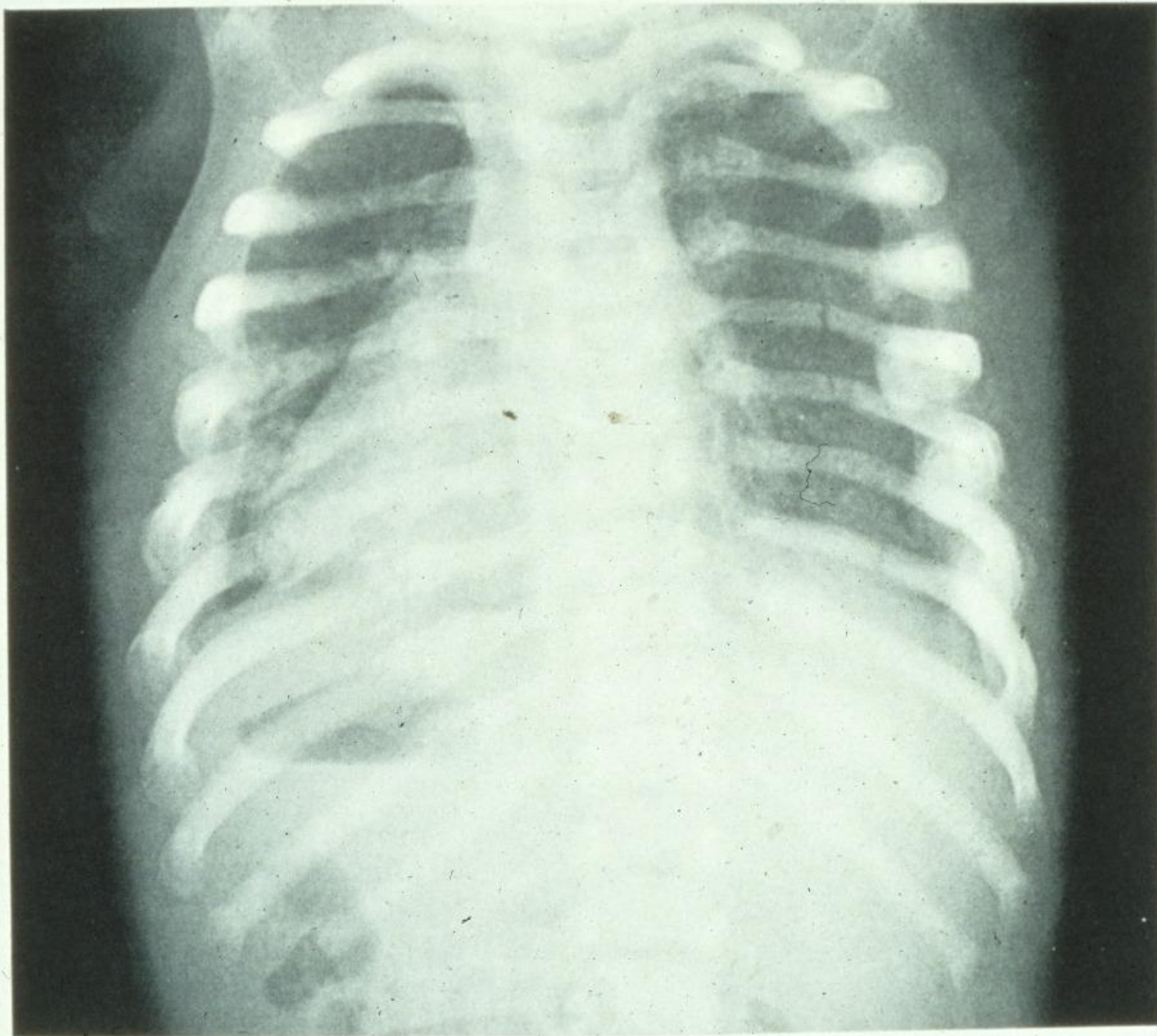
שברים בצלעות

- שבר הנובע מאחיזה חזקה סביב כלוב הצלעות של התינוק – לחץ AP
- אופייני לטלטול
- השברים אופייניים, בדר"כ סימטריים
- שבר צלע 1 – נחשב כאבחנתי להתעללות
- שברים אחוריים אופייניים להתעללות ולא להחייאה

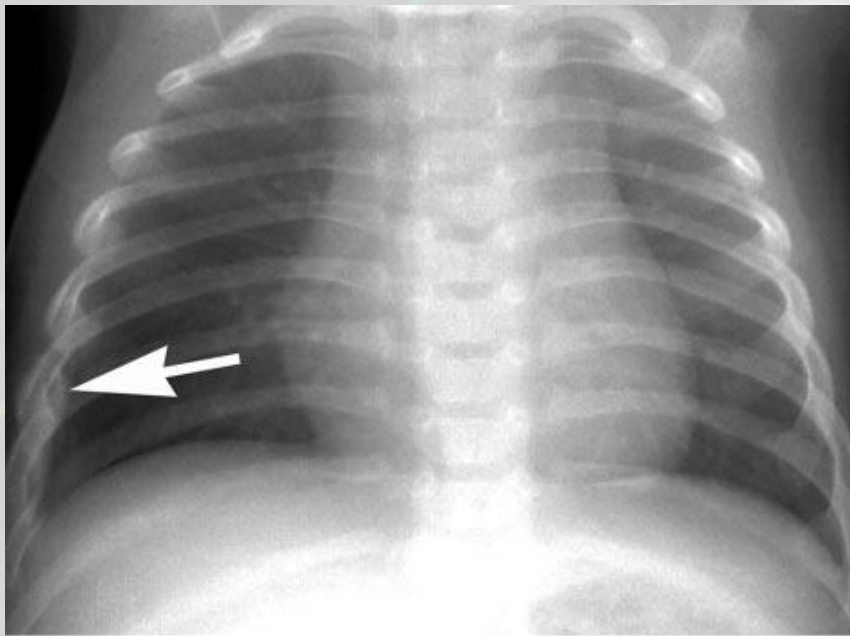
Old healing
fractures;
callus
formation →

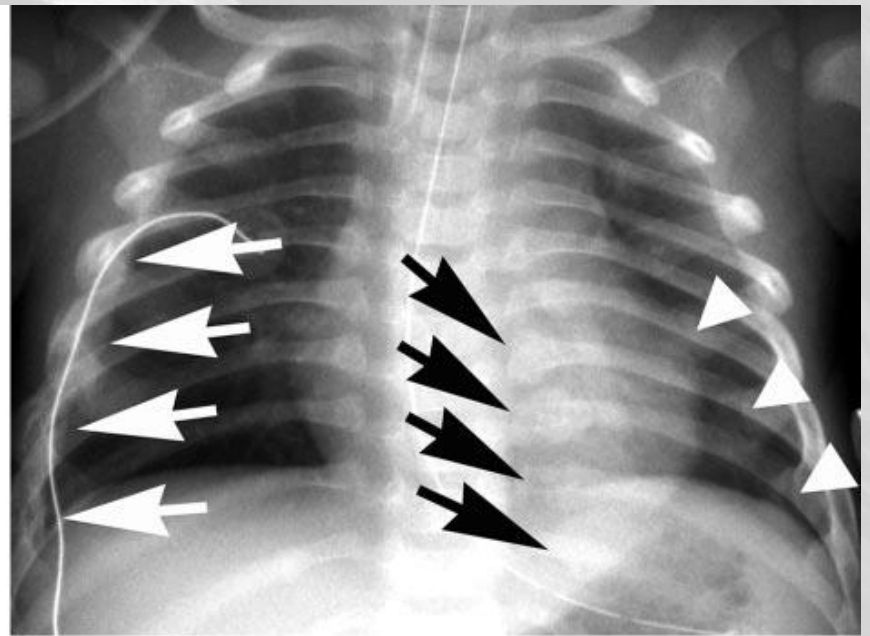
← Fresh rib
fractures

Posteroanterior roentgenogram showing multiple rib fractures in various stages of healing, sustained in repeated beatings

Abusive rib fractures

a.

b.

Shaken baby syndrome

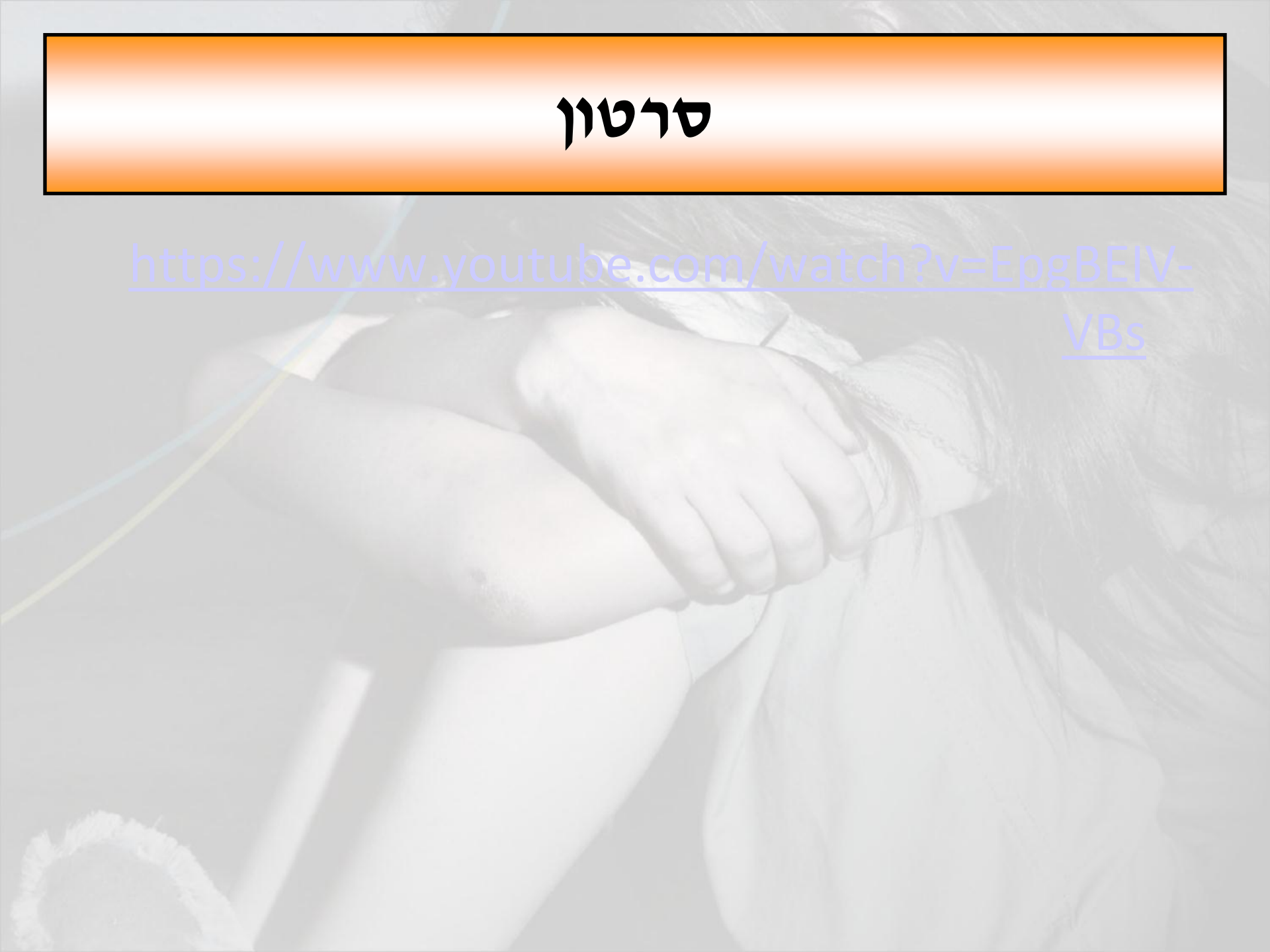
The Whiplash Shaken Infant Syndrome: Manual Shaking by the Extremities With Whiplash-Induced Intracranial and Intraocular Bleedings, Linked With Residual Permanent Brain Damage and Mental Retardation

John Caffey, M.D.

Pediatric **1972** 54(4) 396-403

סרטון

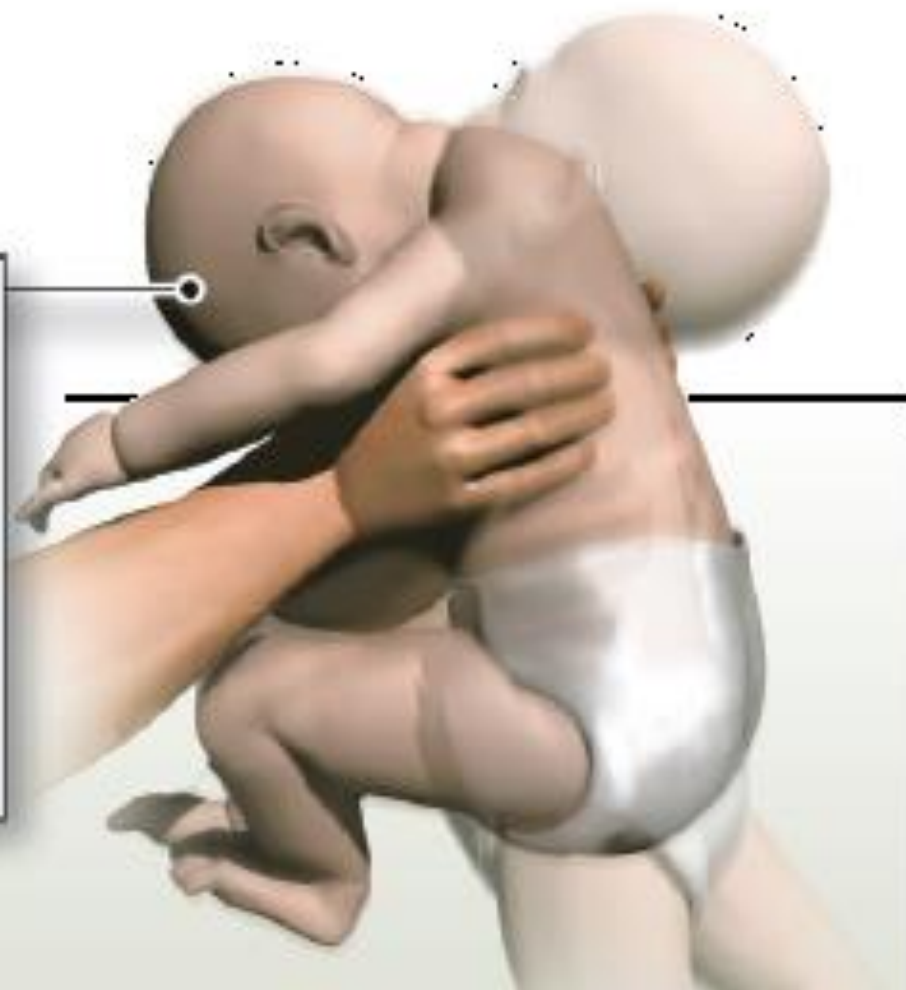
<https://www.youtube.com/watch?v=EpgBEIV-VBs>

When a baby is shaken, the head – large for the body and supported by weak neck muscles – flops back and forth. A baby's brain is more watery than an adult's, and it sloshes around in the skull.

Shaken baby syndrome

- Head
- Extremities
- Chest

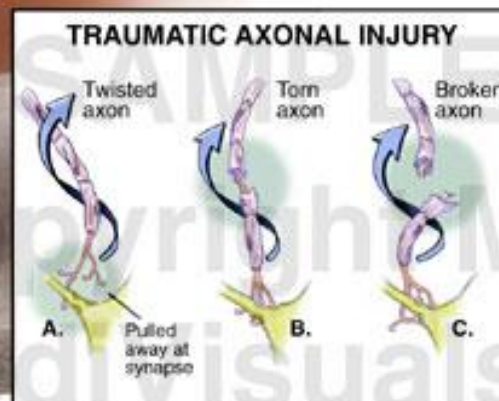
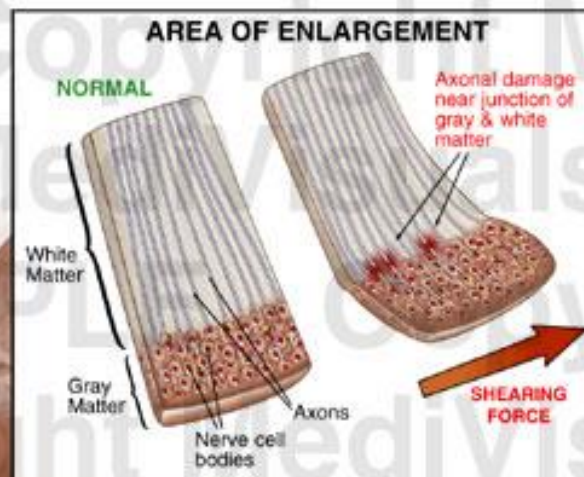
אפידמיולוגיה

- חבלות ראש הן הגורם המוביל בתמותה מהתעללות בילדים.
- SBS הוא הגורם השכיח בהתעללות קטלנית בילדים.
- בערך 3-5 מקרים למיליון תושבים.
- כ-20-25% תמותה
- רוב הילדים צעירים מגיל שנה, כמעט כולם מתחת לשנתיים.

Shaken baby syndrome

- בצקת מוחית Diffuse axonal injury
- דימומים תוך גולגולתיים
- לעיתים קרובות ללא עדות חיצונית לפגיעת ראש.
- דימומים ברשתית 75% - 90% מהמקרים:
- לרוב מרובים
- לעיתים הפרדות רשתית
- לרוב הפרעות בראיה הינן כתוצאה מפגיעה קורטיקלית.

Shear and Traumatic Axonal Injury

© MediVisuals • 800-899-2154

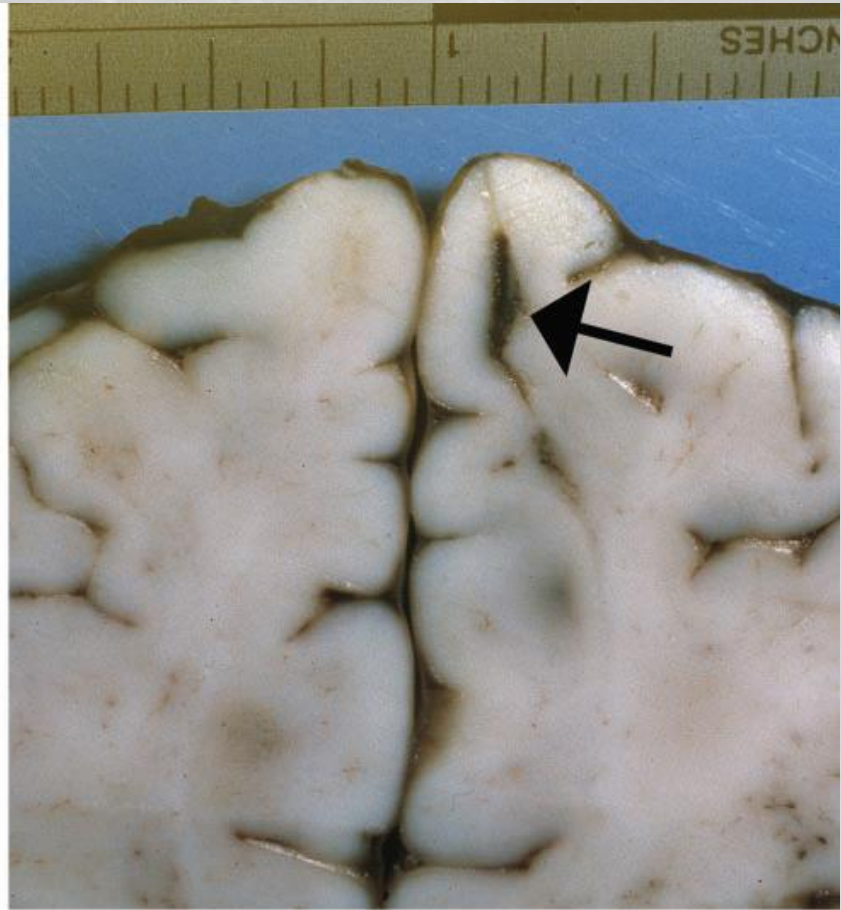
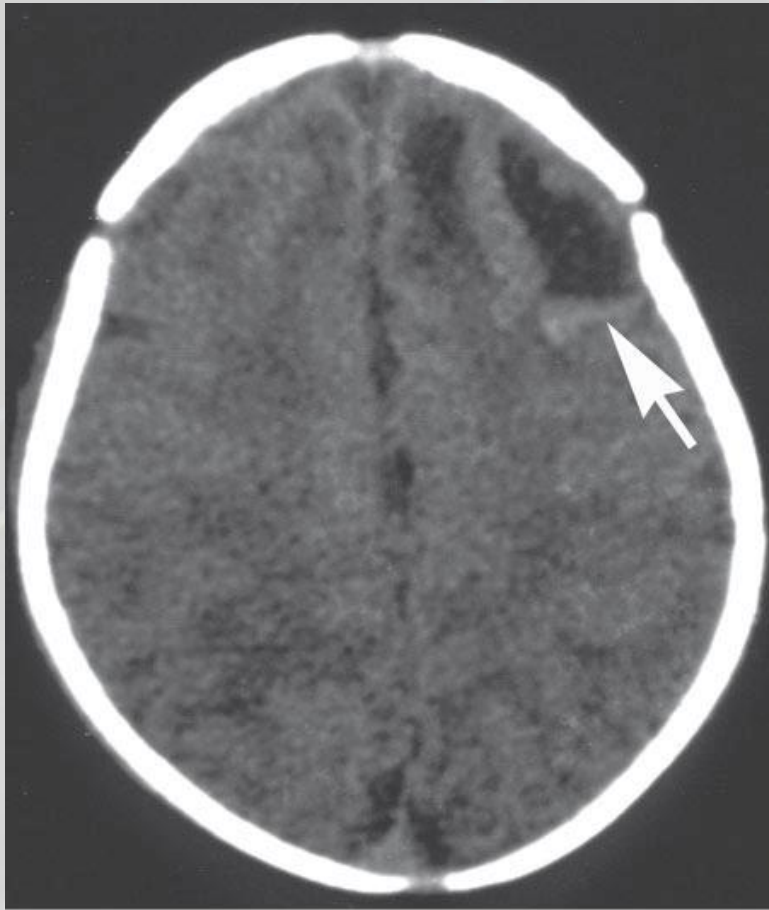
This message indicates that this image is NOT authorized for use in settlement, deposition, mediation, trial, or any other litigation or nonlitigation use. Consistent with copyright laws, unauthorized use or reproduction of this image (or parts thereof) is subject to a maximum \$150,000 fine.

© 2006, MediVisuals Inc.

Exhibit# 205070_03XR

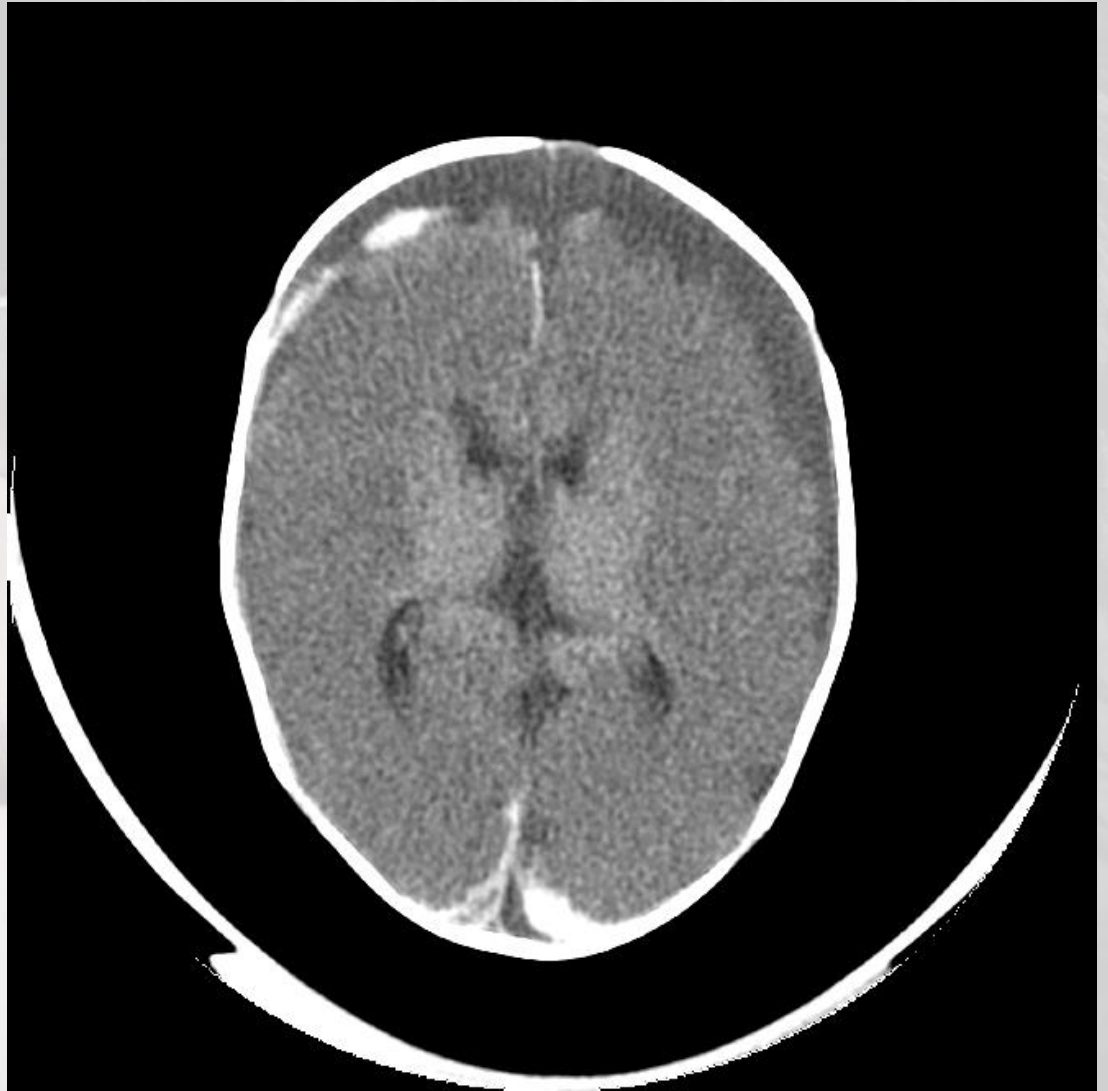
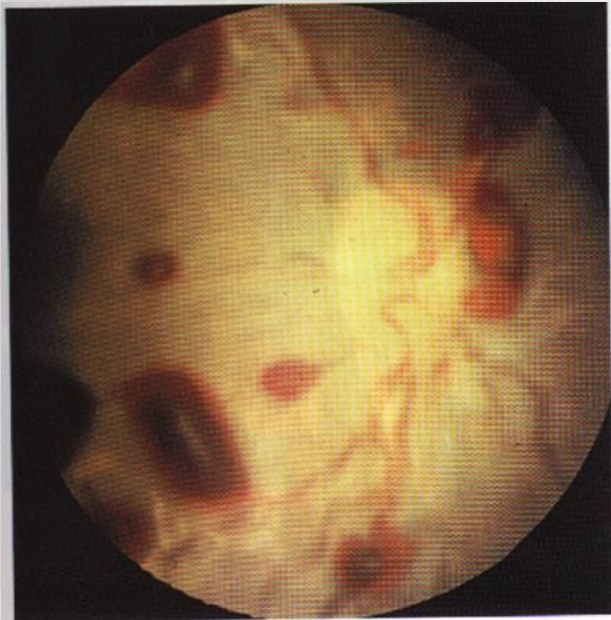
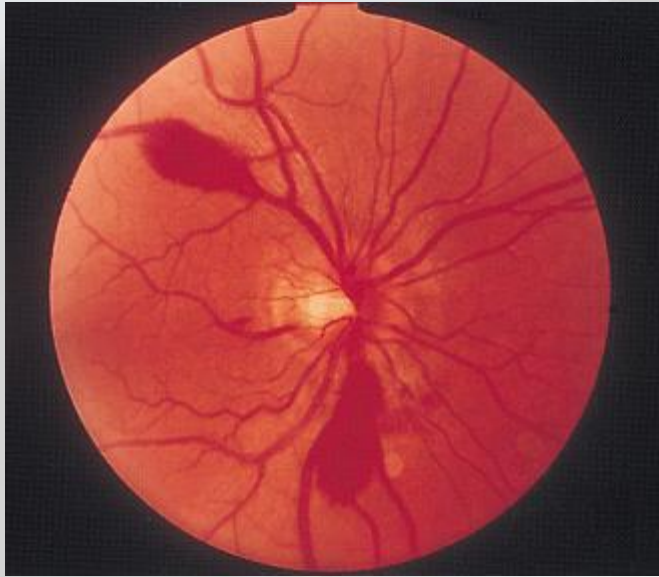

shear (axonal) injury- 7wk boy

a.

b.

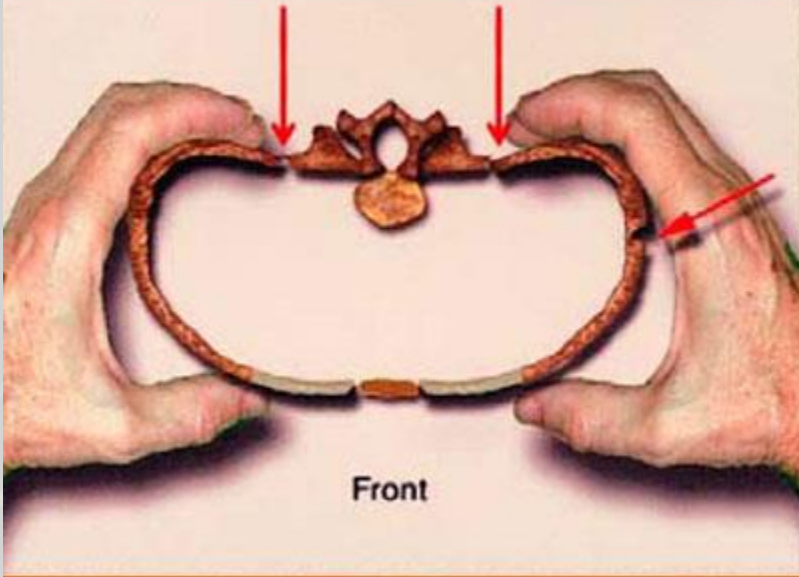

אבחנה מבדלת לדימומים ברשתית

- ספסיס
  - לאוקמיה
  - מניגוקוקסמיה
  - הפרעות קרישה
  - ווסקוליטיס
-
- בד"כ מספר קטן ומוגבלים לקוטב האחורי
  - הבדיקה האופטלמולוגית לדימומים ברשתית צריכה להיעשות ע"י האדם המיומן ביותר

Medscape®

www.medscape.com

Source: Adv Neonatal Care © 2004 W. B. Saunders

מדוע תינוקות בסיכון?

- הם בוכים והם חסרי ישע!
- גוף קטן.
- ראש גדול (בערך 25% ממשקל הגוף)
- שרירי צוואר חלשים וליגמנטים לא מפותחים בצוואר.
- העדר שליטה במנח הראש.
- תפרים ומרפסים פתוחים.
- תכולת מים גבוהה במוח.
- פחות מיאלין בתאי העצב.
- חלל תת-עכבישי גדול.

התעללות רגשית

תבנית של פעולות או חסר פעולה ע"י המטפל
הגורמים נזק להתפתחות הרגשית או הנפשית של
הילד כולל:

השפלה

קרירות

השחתה

אכזריות

חסר
עקביות
קיצוני

הטרדה
שיטתית

התעלמות

שליטה
ופיקוח
לא
הולמים

בידוד

דחייה

השלטת
טור

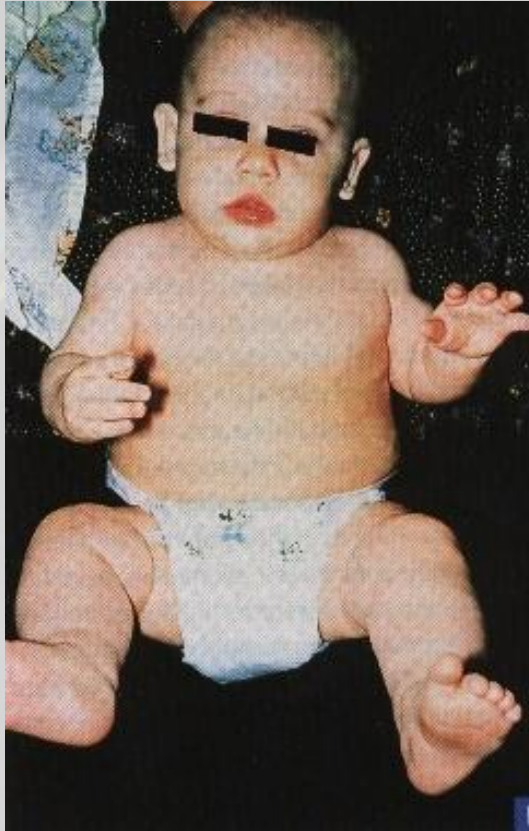
הזנחה

כישלון לספק את
הצרכים החיוניים
להישרדותו של
הקטין עד לסיכון
ביטחון או
בריאות הקטין

בדרך כלל מצב
מתמשך

סימני הזנחה

1. אין טיפול כמיני דנטול ערבי
2. היעדרויות
3. דיאטות
4. עיקוב ב
5. היגיינה
6. אבדן שי
7. גירוי קש
8. ישנוניות
9. דיכאון
10. קשר (bonding) דל בין האם לתינוק

סימני הזנחה

אחר

- רצח תינוקות
- הטבעה
- הרעלה
- חשמול
- תסמונת מינכהאוזן על ידי שליח:
- פניות מרובות לעזרה רפואית עקב מחלה פיקטיבית של הקטין
- השריית תסמיני וסימני מחלה על הקטין
- יחס הורה קטין לא נורמטיביים
- ראיית מציאות מעוותת של ההורה
- שימוש בקטין למילוי צרכי ההורה

התעללות מינית בילדים

פעולה של תקיפה מינית וניצול מיני של קטינים

טווח רחב של מצבים וגילאים

• מגיל שנה עד סוף גיל ההתבגרות

כולל:

- גילוי עריות
- אונס
- משגל
- מגע אוראלי גניטאלי
- הצעות או פיתוי מיניים
- חשיפה
- פורנוגרפיה ילדים
- זנות של ילדים
- חשיפה לתכנים מיניים (אינטרנט, ווידאו, משגל של הורים ועוד...)...

התעללות מינית בילדים

- ע"מ לאבחן התעללות מינית בילדים יש צורך להיות ער לאפשרות שהיא מתרחשת .
- שכיח אך לא מאובחן או מדווח בצורה מספקת.
- אתגר להבין שקיימים אנשים שהם:
  - נמשכים מינית לילדים .
  - מחפשים סיפוק מיני מילדים כאשר נמצאים במצבי לחץ או חוסר שליטה.

אפידמיולוגיה

מדווחים כ- 3 מקרים על כל 1000 ילדים בשנה

כ 11.5% מכלל הילדים היו חשופים לניצול מיני

בגיל פחות מ 3 שנים שיעור היארעות של 0.5 ל 1000

12-15 שנים 2.1 ל 1000

גיל ממוצא של ילדות קורבנות ניצול מיני 10.4 שנים.

גיל ממוצא של בנים 8.6 שנים

מגדר

שיעור היארעות
בבנות 2.3 בשנה

שיעור היארעות
בבנים 0.6 בשנה

בבנים עדיין
שיעורי דיווח
נמוכים בהרבה
מבנות

מתי יועלה חשד?

- שינויים בהתנהגות, הרגלי אכילה, שינה, ביה"ס.
- התנהגות מינית מוחצנת.
- תלונות הקשורות לאיברי המין :
- כאבים במתן שתן, כאבים במתן צואה, דימום, הפרשות, אבדן שליטה על סוגרים, דלף צואתי.
- תלונות שונות וחוזרות:
- כאבי בטן, כאבי ראש
- רמזים התנהגותיים.

עקרונות הבדיקה הגופנית בהתעללות מינית

- אינה יכולה לקבוע מתי, באיזו תדירות או אם התעללות או חדירה באמת התרחשו.
- ההוכחה החשובה ביותר לתקיפה היא עדות הקטין שזו אכן התרחשה.
- הוכחה של פציעות באזור פי הטבעת או איבר המין נעלמות במהירות עקב החלמה יוצאת דופן של האזורים הנ"ל.
- שכיחות נמוכה ביותר (**3-16%**) של ממצאים חיוביים.
- שכיח ממצאים תקינים או לא ספציפיים.
- יש להיזהר בייחוס ממצאים יוצאי דופן באיבר המין להתעללות.

קביעת דחיפות הבדיקה

- מגע מיני לא הולם גיל במהלך 72 השעות האחרונות
- דימום וגינאלי אקוטי או טראומה אקוטית לגניטאליה או הרקטום
- הפרשה ווגינאלית או אפשרות לSTD
- אפשרות להריון בעקבות חדירת פין לנרתיק
- אפשרות לאיסוף זרע, חומרים שאריים וסרולוגיה

חלוקה ע"ש אדמס לסוגי סימנים בבדיקה הגופנית

- סוג 1
- וריאנט אנטומי

סוג 2 - לא ספציפי

סוג 3 מחשיד להתעללות

- ממצאים שנמצאו בילדות קורבנות התעללות ושעשויים להיחשב כחשודים, אך שאין מספיק מידע לקבוע שהתעללות היא הסיבה היחידה
- היפגעות אקוטית – חשודה להתעללות מינית:
במזלג האחורי או ברקמה המקיפה את קרום – fossa, קרעים או שפשופים בשפתיים, בקרום הבתולין.
- שפשופים או סימני נשיכה בירכיים הקריבניים או הפנימיים קרוב לגניטליה.
- סימני מציצה בירך הפנימי קרוב לגניטליה
- פציעות בהחלמה שיתכן ונובעים מהתעללות:
– צלקת במזלג האחורי
- שקע או בליטה בקרום הבתולין האחורי שנמשכים מעל ל 50% משולי הקרום

סוג 4 סימנים ברורים של פגיעה קהה או חודרת דרך ומעבר לרקמת קרום הבתולין

• ממצאים שלא יתכן הסבר אחר פרט לפגיעה בקרום הבתולין או הנרתיק:

• היפגעות אקוטית:

– קריאה חלקית או מלאה של קרום הבתולין

– שטפי דם על קרום הבתולין

– קרעים בנרתיק

• חבלות בהחלמה:

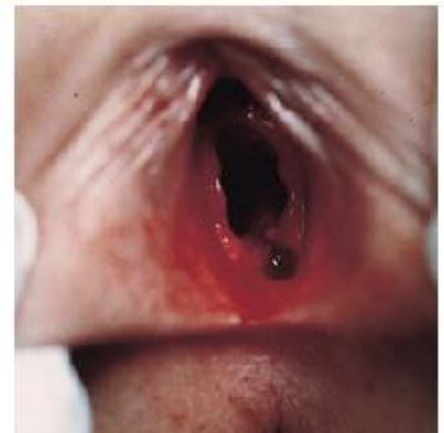
– קרע בקרום הבתולין בהחלמה, מוגדר כאזור שקרום הבתולין נקרע

לרוחבו עד לבסיס, כך שלא נשארה רקמת קרום בין קיר הנרתיק

למבואה. ממצא זה מתואר גם כשקע שלם.

סוג 4 היפגעות אקוטית

שכיחות נמוכה ביותר (3-16%) של

ממצאים חיוביים.

בדיקה גופנית תקינה איננה שוללת פגיעה

מינית קשה

חוק העונשין (תיקון 26) : חובת הדיווח

א). חובת דיווח המוטלת על כל אדם:
היה לאדם יסוד סביר לחשוב כי, זה מקרוב נעברה
עבירה בקטין או חסר
ישע בידי האחראי עליו, חובה על האדם לדווח על כך
בהקדם האפשרי
לעובד סוציאלי לפי חוק הנוער או למשטרה.

חוק העונשין (תיקון 26) : חובת הדיווח

(ב) חובת דיווח אנשי מקצוע:

■ רופא, אחות, עובד חינוך, עובד סוציאלי, עובד שירותי רווחה, שוטר,

פסיכולוג, קרימינולוג או עוסק במקצוע פרה-רפואי, וכן מנהל או איש צוות במעון או במוסד שבו נמצא קטין או חסר ישע

■ שעקב עיסוקם במקצועם או בתפקידם היה להם יסוד סביר לחשוב כי נעברה עבירה בקטין או חסר ישע

בידי אחראי עליו, חובה עליהם לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי או למשטרה .

לפני סיום, כמה נתונים...

- בישראל חיים כשני מיליון ילדים.
- מתוכם כשלוש מאות אלף מוערכים כילדים בסיכון.
- כמאתיים אלף נמצאים בטיפול משרד הרווחה.
- כ **35000** ילדים דווחו בשנת 2009 לעו"סים לח"ן הנוער.
- כ **23000** דיווחים היו בחשד להתעללות פיזית מינית והזנחה.
- כ **7315** דווחו למשטרה.
- לגבי 2846 קטינים היו פניות לבימ"ש לנוער להכיר בהם כקטינים נזקקים
- לגבי **1044** קטינים היו פניות לבקשות ביניים.
- הוצאו **747** צווי חרום.

לפיכך נברא אדם יחידי בעולם, ללמד שכל המאבד
נפש אחת, מעלים עליו כאילו איבד עולם מלא; וכל
המקיים נפש אחת, מעלים עליו כאילו קיים עולם
מלא.

משנה, סנהדרין ד ה